

CYNGOR GWYNEDD – Adroddiad i Gabinet Cyngor Gwynedd

Teitl yr eitem:	Cyllideb Refeniw 2025/26 – Adolygiad Diwedd Tachwedd 2025
Aelod Cabinet:	Y Cynghorydd Huw Wyn Jones, Aelod Cabinet Cyllid
Swyddog perthnasol:	Ffion Madog Evans, Pennaeth Cyllid Cynorthwyol - Cyfrifeg a Phensiynau
Dyddiad y cyfarfod:	20 Ionawr 2026

Crynodeb

- Mae chwech o adrannau'r Cyngor yn gorwario gyda gorwariant yn parhau yn y maes gofal cartref a gofal preswyl, lleoliadau all-sirol plant, gwasanaeth Derwen, Ôl-16 a gwastraff.
- Cynnydd yn rhagolygon gorwariant adrannau'r Cyngor, gyda rhagolygon fod yr adrannau yn gorwario £6.5 miliwn erbyn diwedd y flwyddyn ariannol yn Adolygiad Tachwedd, o'i gymharu â rhagolygon o £6.3 miliwn ar ddiwedd Awst.
- Rhagolygon sefyllfa ariannol y Cyngor yn ei gyfanrwydd wedi gwella ers Adolygiad Awst oedd yn rhagweld diffyg cyllidebol o £2.5 miliwn, ond sydd wedi lleihau i £2.3 miliwn o ddiffyg yn Adolygiad Tachwedd.
- Derbyniad grant gan Lywodraeth Cymru, lleihad mewn costau cyfalaf cyffredinol a sefyllfa ffafriol ar nifer o gyllidebau corfforaethol yn cynorthwyo i leddfu'r sefyllfa ariannol ar gyfer y Cyngor yn ei gyfanrwydd.

1. Penderfyniad a geisir

Fod y Cabinet yn:

- 1.1** Cymeradwyo cymorth ariannol ychwanegol uwchlaw'r taliad cytundebol i Gwmni Byw'n lach i'w gyllido o'r gronfa trawsffurfio, gan ddirprwyo'r hawl i'r Aelod Cabinet dros Economi mewn ymgynghoriad gyda'r Aelod Cabinet Cyllid, Prif Weithredwr a'r Pennaeth Cyllid i gytuno ar swm y gefnogaeth ariannol derfynol uwchlaw y tâl cytundebol gyda Byw'n lach ar ddiwedd y flwyddyn ariannol. Ar sail yr adolygiad presennol, amcangyfrifir mai gwerth y gefnogaeth fydd £295k.
- 1.2** Cymeradwyo trosglwyddiad o £3.365 miliwn o danwariant ar gyllidebau corfforaethol i Gronfa Cefnogi Strategaeth Ariannol, i'w ddefnyddio ar ddiwedd y flwyddyn ariannol i gyllido'r gorwariant a wynebir gan yr adrannau.
- 1.3** Cymeradwyo'r trosglwyddiad ariannol fel yr amlinellir yn **Atodiad 3** yn dilyn adolygiad o Breimiwm Treth Cyngor 2024/25, gyda throsglwyddiad gwerth £2.089 miliwn o'r Gronfa Cefnogi Strategaeth Ariannol i Gronfa Premiwm Treth Cyngor.

2. Y rheswm pam fod angen i'r Cabinet wneud y penderfyniad

- 2.1** Pwrpas yr adroddiad hwn yw ceisio rhoi tafluniad o'n sefyllfa refeniw erbyn diwedd y flwyddyn ariannol. Felly mae'r symiau a nodir isod yn amcan o'r hyn a ragwelwn erbyn Mawrth 2026 ac nid symiau sy'n cynrychioli gorwariant heddiw.
- 2.2** Cyfrifoldeb y Cabinet yw cymryd camau, fel bo angen, er mwyn sicrhau rheolaeth briodol dros gyllidebau'r Cyngor (e.e. cymeradwyo trosglwyddiadau sylweddol neu gyllideb ychwanegol).

3. Cyflwyniad a Rhesymeg

Cefndir / Cyflwyniad

- 3.1** Mae'r adroddiad hwn yn cyflwyno adolygiad diwedd Tachwedd 2025 o gyllideb refeniw'r Cyngor am 2025/26, ac amlinellir crynhoad o'r sefyllfa fesul Adran yn **Atodiad 1**. Mae'r rhagolygon presennol yn awgrymu y bydd gan chwech o'r adrannau ddiffyg cyllideb erbyn diwedd y flwyddyn. Rhagwelir y prif ddiffyg yn:
- Adran Oedolion, Iechyd a Llesiant – Cartrefi Preswyl a Gofal Cartref
 - Adran Plant a Theuluoedd – lleoliadau all-sirol, Derwen ac Ôl-16
 - Adran Amgylchedd – Gwastraff
 - Adran Priffyrdd, Peirianeg ac YGC – priffyrdd a bwrdeistrefol
 - Adran Tai ac Eiddo - Digartrefedd
- 3.2** Isod, ac yn **Atodiad 2**, rhoddir manylion pellach yn ymwneud â'r prif faterion a'r penawdau ble rhagwelir diffyg cyllideb, ynghyd ag argymhellion penodol lle'n briodol.

4. Rhesymeg a chyfiawnhad dros argymell y penderfyniad

Sefyllfa Arbedion

- 4.1** Yn adroddiad Cyllideb 2025/26 i'r Cyngor Llawn ar 6 Mawrth 2025, adroddwyd fod arbedion gwerth £3.5 miliwn wedi eu proffilio ar gyfer cyllideb 2025/26. Mae'r cyllidebau wedi eu lleihau o'r swm yma ac felly adroddir ar y sefyllfa yn dilyn ystyriaeth o'r arbedion.
- 4.2** Dros y blynyddoedd diwethaf rydym wedi adrodd ar risgiau i gyflawni arbedion. O ran y cynlluniau sydd yn weddill, mae yna risgiau o ran gwireddu rhai o'r cynlluniau.

- 4.3** Y sefyllfa ddiweddaraf o ran yr arbedion yw bod bron i £47 miliwn, sef 93% o'r cynlluniau arbedion diwygiedig ers 2015 bellach wedi eu gwireddu.

5. Adrannau'r Cyngor

5.1 Adran Oedolion, Iechyd a Llesiant

Ceir sefyllfa gymysg ar gyfer cyllideb 2025/26 gyda gwerth dros £3 miliwn o arian parhaol ychwanegol wedi ei ddyrannu i'r Adran tra bod y gyllideb ar yr un pryd wedi ei lleihau gan doriadau o dros £1m eleni ynghyd â £500k o arbedion hanesyddol dynnwyd o'r gyllideb ond na wireddwyd hyd yn hyn (cyfanswm arbedion o £1.5m). Awgryma'r rhagolygon diweddaraf os na fydd newid mewn gweithredu yn ystod y flwyddyn y bydd diffyg cyllidebol o £3.06m erbyn diwedd y flwyddyn ariannol.

Cynyddodd y galw am wasanaethau gofal preswyl gyda 46 preswilydd ychwanegol mewn cartrefi preifat, yn rhannol oherwydd heriau staffio yng nghartrefi preswyl y Cyngor sydd wedi arwain at leihad yn y gwelyau sydd ar gael, gan gynyddu'r costau'n sylweddol. Bu cynnydd annisgwyl ac anarferol yn y nifer (14 ers Tachwedd 2024) o unigolion sydd angen gofal preswyl oherwydd materion iechyd meddwl ac mae hynny'n ychwanegu at y galw.

Mae'r ddarpariaeth gofal cartref yn costio uwchlaw'r gyllideb a hynny yn dangos costau ychwanegol ynghlwm ag ymdrechion i ddarparu gofal mewn ardaloedd lle nad oes gwasanaeth hawdd i'w gael. Gwelodd y gwasanaeth gofal cartref mewnol gostau ychwanegol yn sgil cynnydd yn y cyfraddau salwch. Mae'r Adran yn ymrwymedig i leihau'r costau hyn, a'r gorrariant yn sgil hynny, yn ystod y flwyddyn hon.

5.2 Adran Plant a Theuluoedd

Dyrannwyd cynnydd o £2.175 miliwn yng nghyllideb yr Adran ar gyfer 2025/26. Gwelwyd cynnydd yn nifer yr unigolion sydd angen gofal arbenigol tu allan i'r sir a'r gofal hwnnw yn gostus. Gwelwyd cynnydd yn y ddarpariaeth am ofal i blant ag anableddau yn y sir drwy wasanaethau Derwen a Hafan y Sêr. Rhagwelir y bydd diffyg cyllidebol o oddeutu £1.8 miliwn erbyn diwedd y flwyddyn ariannol os na fydd newid yn yr hyn a ddarperir yn ystod y flwyddyn.

5.3 Adran Addysg

Rhagwelir tanwariant o (£15k) gan yr Adran Addysg. Yn dilyn gorrariant sylweddol ar y maes cludiant ysgolion dros y blynyddoedd diwethaf, bu i'r maes dderbyn dyraniad cyllideb ychwanegol o £896k ar sail barhaol a £939k pellach am flwyddyn yn unig, i gyfarch y pwysau ar y maes bysus a thacsis ysgolion. Bu gwelliant yn y darlun maes cludiant ac felly mae modd cwtogi'r cyfraniad un tro i £587k yn seiliedig ar y rhagolygon diweddaraf.

5.4 Byw'n Iach

Dros y blynyddoedd diwethaf mae Cwmni Byw'n Iach wedi derbyn cefnogaeth ariannol gan y Cyngor uwchlaw'r taliad cytundebol y contract ddarparu, oedd yn £550k yn 2022/23, £308k yn 2023/24 ac yn £281k yn 2024/25, i'w galluogi i gynnal eu gwasanaethau. Rhagwelir fod y galw am gefnogaeth ariannol yn parhau yn 2025/26 gyda'r swm gofynnol wedi cynyddu i £295k erbyn diwedd y flwyddyn.

5.5 Adran Priffyrdd, Peirianeg ac YGC

Rhagwelir diffyg cyllidebol o £492k gan yr adran erbyn diwedd y flwyddyn. Gwelwyd lleihad yn y gwaith sydd yn cael ei gomisiynu gan asiantaethau allanol sydd yn cael effaith negyddol ar incwm y gwasanaethau priffyrdd. Mae'r adran yn ddarbodus wrth geisio rhagamcanu gwariant fydd yn codi wrth ymateb i stormydd a thywydd garw. Mae gwariant ar ymateb tywydd garw yn rhan o weithredu blynyddol yr Adran ac er yr ymgeisir i ymdopi gyda'r gwariant drwy waith rhaglunedig, mae'r costau cysylltiedig wedi bod uwchlaw'r gyllideb dros y dair mlynedd diwethaf. Yn y Gwasanaeth Bwrdeistrefol, mae cyfuniad o ffactorau gan gynnwys pwysau ychwanegol ar gyllidebau staff glanhau strydoedd a glanhau toiledau cyhoeddus. Tra bod colledion incwm yn faterion yn cynnal tiroedd a thoiledau cyhoeddus. Mae arbedion nad ydynt yn gwireddu yn cyfrannu at y sefyllfa gorwariant.

5.6 Adran Amgylchedd

Rhagwelir diffyg cyllidebol o oddeutu £685K erbyn diwedd y flwyddyn, gyda'r tueddiad blynyddol o orwariant yn y maes gwastraff yn parhau ac yn gyfrifol am £617k o'r gorwariant adrannol. Mae sawl cynllun ar y gweill gan yr Adran er mwyn mynd i'r afael â'r gorwariant hwn. Ar un adeg roedd y gorwariant yn £1.4 miliwn felly mae llawer wedi ei gyflawni dros y ddwy flynedd ddiwethaf. Er mwyn gwneud y cam olaf dros y flwyddyn nesaf bydd angen cwblhau ail strwythuro'r Gwasanaeth gwastraff a'r newidiadau gweithredol pellach. Mae arbedion nad ydynt yn gwireddu yn cyfrannu at sefyllfa gorwariant yr adran.

Derbyniwyd £3.7 miliwn o incwm newydd sydd yn deillio o ardoll ar ddeunyddiau pacio i gynhyrchwyr a mân-werthwyr, er mwyn hybu ailgylchu gan y cwmnïau sy'n creu'r gwastraff hwn. Am eleni, bydd rhaid defnyddio cyfran gyntaf yr incwm hwn ar gyfer cyfarch unrhyw ddiffyg yng nghyllideb refeniw'r gwasanaeth gwastraff cyn trosglwyddo'r gweddill i gronfa am y tro.

Bu i Gabinet 16 Rhagfyr 2025 gymeradwyo cyllid o £1.5 miliwn o'r Gronfa Cefnogi Strategaeth Ariannol i gyllido'r costau yn deillio o ddiogelu a dymchwel adeilad Gwesty'r Corbett Arms yn Nhywyn. Mae'r adeilad rhestredig Gradd II wedi bod yn achos pryder i Gyngor Gwynedd a'r gymuned leol ers blynyddoedd gan ei fod mewn cyflwr strwythurol

peryglus ac sydd wedi golygu fod y Cyngor wedi gorfod gweithredu er mwyn amddiffyn a diogelu'r cyhoedd.

5.7 Adran Tai ac Eiddo

Mae'r tueddiad o bwysau sylweddol ar y gwasanaeth llety argyfwng yn parhau, gyda rhagolygon fod gwariant ar y maes am fod yn £6.6 miliwn eleni, hyn i gymharu â £6 miliwn y llynedd. Mae'r sefyllfa ariannol a adroddir yn dilyn ystyried cyllideb ychwanegol o £3m sydd wedi ei ddyrannu o bremiwm treth cyngor a hefyd cyllideb un-tro ychwanegol o £859k a ddyrannwyd fel rhan o'r drefn bidiau i gynorthwyo gyda'r pwysau cynyddol. Rhagwelir y bydd yr adran yn ei gyfanrwydd yn gorwario £248k, sydd yn gyfuniad o gostau uwch ar gyfer symud a storio eiddo personol aelwydydd sy'n derbyn llety argyfwng a phris y noson ar gyfer llety argyfwng yn parhau i fod yn uchel gan rai darparwyr.

5.8 Corfforaethol

Tanwariant o £4.2 miliwn ar benawdau corfforaethol o ganlyniad i gynnyrch treth ychwanegol a rhagdybiaethau darbodus wrth osod cyllideb 2025/26. Lleihad mewn costau cyfalaf cyffredinol yn dilyn ad-dalu benthyciad hanesyddol a gan na fu raid benthycia yn allanol. Y sefyllfa hefyd yn ffafriol yn dilyn derbyniad grant ychwanegol gan Lywodraeth Cymru tuag at gostau cyflogau sector gyhoeddus, rhagolygon llogau uwch ynghyd â rhyddhau arian bidiau.

5.9 Cronfeydd

Mae **Atodiad 3** yn amlinellu adolygiad o gronfeydd. Yn dilyn diwedd y flwyddyn ariannol 2024/25, adolygwyd incwm treth cyngor a'r premiwm sydd yn deillio o'r dreth ar ail gartrefi ac eiddo gwag ar gyfer 2024/25. Y canlyniad yw bod £2.089 miliwn sy'n berthnasol i Breimiwm Treth Cyngor i'w drosglwyddo o'r Gronfa Cefnogi Strategaeth Ariannol i'r Gronfa Premiwm Treth Cyngor. Mae £1.761 miliwn o'r swm yma yn gysylltiedig â chwyddiant a £328k ar gyfer y gweddill sydd yn berthnasol i'r Premiwm 2024/25.

6. Casgliad

- 6.1 Rhagwelir sefyllfa o wario £2.3 miliwn yn uwch na'r gyllideb sydd ar gael, er mwyn gallu parhau i gyfarfod y galw cynyddol am wasanaethau am weddill y flwyddyn ar sail yr wybodaeth sydd gennym ar hyn o bryd. Mae'r ffigwr yn seiliedig ar ddiffyg cyllidebol o £6.5 miliwn gan yr adrannau, gyda'r effaith yn cael ei liniaru gan danwariant tebygol o £4.2 miliwn ar gyllidebau corfforaethol, gyda gwerth £3.4 miliwn ohono ar gael i gynorthwyo gyda sefyllfa ariannol gweddill y cyngor.

7. Camau nesaf ac amserlen

- 7.1** Cyflwynir adroddiad yn amlinellu'r sefyllfa ar ddiwedd y flwyddyn ariannol i'r Cabinet yn mis Mai 2026.

8. Sylwadau Swyddogion Statudol

8.1 Prif Swyddog Cyllid

Rwyf wedi cydweithio gyda'r Aelod Cabinet i baratoi'r adroddiad yma ac yn cadarnhau'r cynnwys.

8.2 Swyddog Monitro

Dim sylwadau i'w hychwanegu os safbwynt priodoldeb.

Atodiadau:

Atodiad 1 - Crynhoad o sefyllfa net cyllidebau'r adrannau

Atodiad 2 - Manylion y cyllidebau a'r gwahaniaethau sylweddol

Atodiad 3 - Adolygiad o Gronfeydd